

Terenski pregled i nadzor na izgradnji dionice državne ceste D-2 – obilaznica Slatine

Field Survey and Supervision of the State Road D-2 Section – Slatina Bypass Construction

Marko Dizdar

Primljeno/Received: 08.03.2010.
Prihvaćeno/Accepted: 20.04.2010.

U terenskom pregledu i tijekom arheološkog nadzora na izgradnji obilaznice grada Slatine zabilježen je niz dosad nepoznatih arheoloških nalazišta. Obilaznica prolazi nizinskim područjem koje je ispresijecano nizom manjih vodotoka uz koja su, na blago povišenim položajima, smještene sva nalazišta. U terenskom pregledu trase obilaznice u proljeće 2003. godine zabilježeno je sedam arheoloških nalazišta. Na osnovi iskopa probnih rovova, površina predviđena za istraživanje kod tri od prije registrirana nalazišta je povećana. Ipak, od posebne je važnosti otkriće novih šest nalazišta na kojima će također uslijediti zaštitna arheološka istraživanja, što znači da je ukupno na trasi obilaznice Slatine pronađeno 13 nalazišta. Njihova zaštitna istraživanja omogućit će prikupljanje novih spoznaja o naseljenosti slatinskog prostora, smještenog na važnom komunikacijskom pravcu koji je vodio nizinom rijeke Drave i kojim se ostvarivala povezanost jugoistočnoalpskog prostora s Podunavljem. Iskopavanja većih površina nalazišta omogućit će i prikupljanje podataka o infrastrukturi prapovijesnih, antičkih i srednjovjekovnih naselja na užem slatinskom području koje dosad nije bilo istraživano.

Ključne riječi: terenski pregled, Slatina, Podravina, prapovijest, antika, srednji vijek, naselja, groblja

Key words: field survey, Slatina, Podravina, prehistory, classical antiquity, Middle Ages, settlements, cemeteries

Zbog izgradnje dijela državne ceste D-2 – obilaznica Slatine (Virovitičko-podravska županija), proveden je terenski pregled i arheološki nadzor trase na kojoj su, uz od prije poznata, zabilježena i dosad nepoznata arheološka nalazišta. Trasa obilaznice dužine 10,2 km odvaja se od D-2 (Podravska magistrala) zapadno od Sladojevaca, prolazi sjeverno od Slatine, te izlazi na Podravsku magistralu između Slatine i Kozica (Karta 1).¹ Obilaznica prolazi nizinskim područjem koje je ispresijecano nizom manjih vodotoka uz koja su, na blago povišenim položajima, smještene sva nalazišta.

U terenskom pregledu trase obilaznice u proljeće 2003. godine zabilježeno je sedam arheoloških nalazišta (Tkalčec et al. 2003) na kojima su predviđena zaštitna arheološka istraživanja.² U dogovoru s investitorom, ponovo je trasa pregledana te je obavljen probni iskop na dijelovima trase ceste na kojima nisu bila zabilježena arheološka nalazišta. Na osnovi iskopa probnih rovova, površina predviđena za istraživanja kod tri od prije registrirana nalazišta je povećana. Ipak, od posebne je važnosti otkriće novih šest nalazišta na kojima će također uslijediti zaštitna arheološka istraživanja, što znači da je ukupno na trasi obilaznice Slatine pronađeno 13 nalazišta. Njihova zaštitna istraživanja omogućit će prikupljanje novih spoznaja o naseljenosti slatinskog prostora, smještenog na važnom komunikacijskom pravcu koji je vodio nizinom rijeke Drave i kojim se ostvarivala povezanost jugoistočnoalpskog prostora s Podunavljem. Iskopavanja većih površina nalazišta omogućit će i prikupljanje podataka o infrastrukturi prapovijesnih, antičkih i srednjovjekovnih naselja na užem slatinskom području koje dosad nije bilo istraživano,

dok će prikupljeni nalazi posvjedočiti o intenzitetu i vremenskom slijedu naseljavanja.

Na osnovi probnih iskopa duž trase obilaznice dokumentirano je da zone istraživanja treba proširiti kod tri od prije registrirana nalazišta (sl. 1):

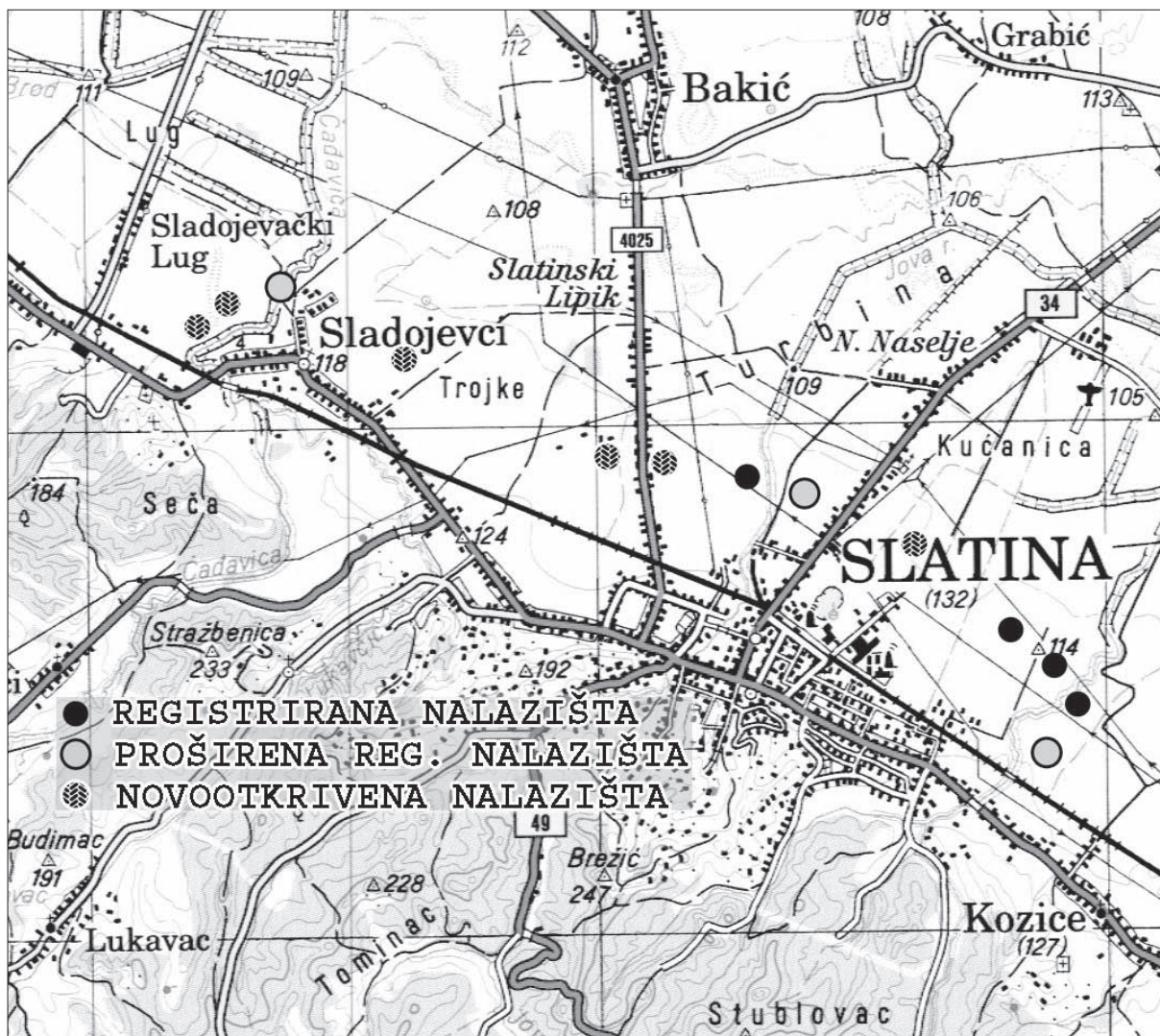
AN 1 SLADOJEVCI-HRUŠČIK/BRODIŠĆE: na osnovi terenskog pregleda iz 2003. godine zaključeno je kako se radi o kasnosrednjovjekovnom nalazištu koje se rasprostire s obje strane rijeke Čadavice (Tkalčec et al. 2003: 70–71). Sa zapadne se strane nalazi istaknuto ovalno uzvišenje s brojnim kasnosrednjovjekovnim nalazima, u čijem je južnom podnožju u probnim iskopima pronađen obrambeni jarak širine oko 5 m, koji vjerojatno predstavlja rub naselja. U probnim iskopima s istočne strane Čadavice, uz srednjovjekovne nalaze, prikupljeni su i brojni keramički ulomci iz kasnog brončanog doba, koji svjedoče i o ranijem zaposjedanju ovoga istaknutog položaja na dodiru podravske ravnice i sjevernog pobrda Papuka.

AN 3 SLATINA-BOBOVIŠTE: u terenskom pregledu 2003. godine na većem ovalnom uzvišenju smještenom istočno od potoka Javorice prikupljeni su keramički nalazi iz kasnog brončanog doba i srednjeg vijeka (Tkalčec et al. 2003: 71). U probnom iskopu dokumentirano je da se nalazište rasprostire i na istočnije položenom manjem uzvišenju na kojem su zabilježeni nalazi kasnobrončanodobne keramike. Ipak, prošireni dio prema pokretnim nalazima i topografskim obilježjima u potpunosti pripada od ranije registriranom nalazištu.

AN 7 SLATINA-VELIKO POLJE/BEREZINE: u terenskom pregledu 2003. godine na istočnom rubu grada Slatine, s obje strane potoka Potočani, definirane su veće arheološke zone s prapovijesnim, antičkim i srednjovjekovnim nalazima, na kojima su predviđena opsežna zaštitna istraživanja (Tkalčec et al.

1 Terenski pregled i nadzor provedeni su od lipnja do prosinca 2009. godine, a financirani su sredstvima Hrvatskih cesta d.o.o. Koordinator u ime investitora bio je g. Franjo Šokac kojem se zahvaljujemo na suradnji.

2 U pregledu iz 2003. godine navodi se devet nalazišta, no Sladojevci-Hruščik i Brodišće spojeni su u jedno nalazište (AN 1), dok se nalazište Slatina-Bajer ne nalazi izravno na trasi ceste.

Karta 1 Arheološka nalazišta na trasi državne ceste D-2 – obilaznica Slatine.

Map 1 Archaeological sites on the State Road D-2 route – Slatina Bypass.

2003: 71–73). Kao najjužnije nalazište izdvojeno je ono na Berezinama s tragovima prapovijesnog i srednjovjekovnog naselja, čija je južna granica u terenskom pregledu definirana na željezničkoj pruzi Slatina – Našice. U probnim iskopima utvrđeno je kako se nalazište rasprostire još oko 200 metara južnije od željezničke pruge, čime je proširena zona istraživanja koja će obuhvatiti znatan dio uzvišenja smještenog uz istočnu stranu potoka u dužinu većoj od 1 km, na kojem su na površinama oranica prikupljeni i antički nalazi koji 2003. godine nisu bili poznati.

Sl. 1 AN 10 Sladojevci-Jurmanuša (snimio: M. Vojtek).

Fig. 1 AS 10 Sladojevci-Jurmanuša (photo: M. Vojtek).

U konačnici, nakon okončanja zaštitnih istraživanja svih definiranih površina, nalazište Slatina-Veliko polje/Berezine i Trnovača s brojnim ispitanim cjelinama te obiljem iznimnih pokretnih nalaza, u znatnoj će mjeri pridonijeti boljem razumijevanju niza prapovijesnih kulturnih pojava, ali i antičke te srednjovjekovne organizacije naselja za širi prostor srednje Podravine.

Tijekom provedbe arheološkog nadzora na trasi obilaznici Slatine pronađeno je i šest dosad nepoznatih arheoloških nalazišta (Karta 1):

AN 8 SLADOJEVCI-LIPA: na manjem ovalnom uzvišenju promjera oko 200 m, sa zapadne strane Čadavice, u probnom iskopu zabilježene su zapune manjih objekata. Na površinama oranica prikupljeni su ulomci srednjovjekovne keramike koji ukazuju na postojanje manjeg naselja, vjerojatno sastavljenog od nekoliko objekata, no čije će istraživanje pružiti važne spoznaje o načinu života i infrastrukturi manjih srednjovjekovnih naselja koja se oko Slatine pronalaze u sve većem broju.³

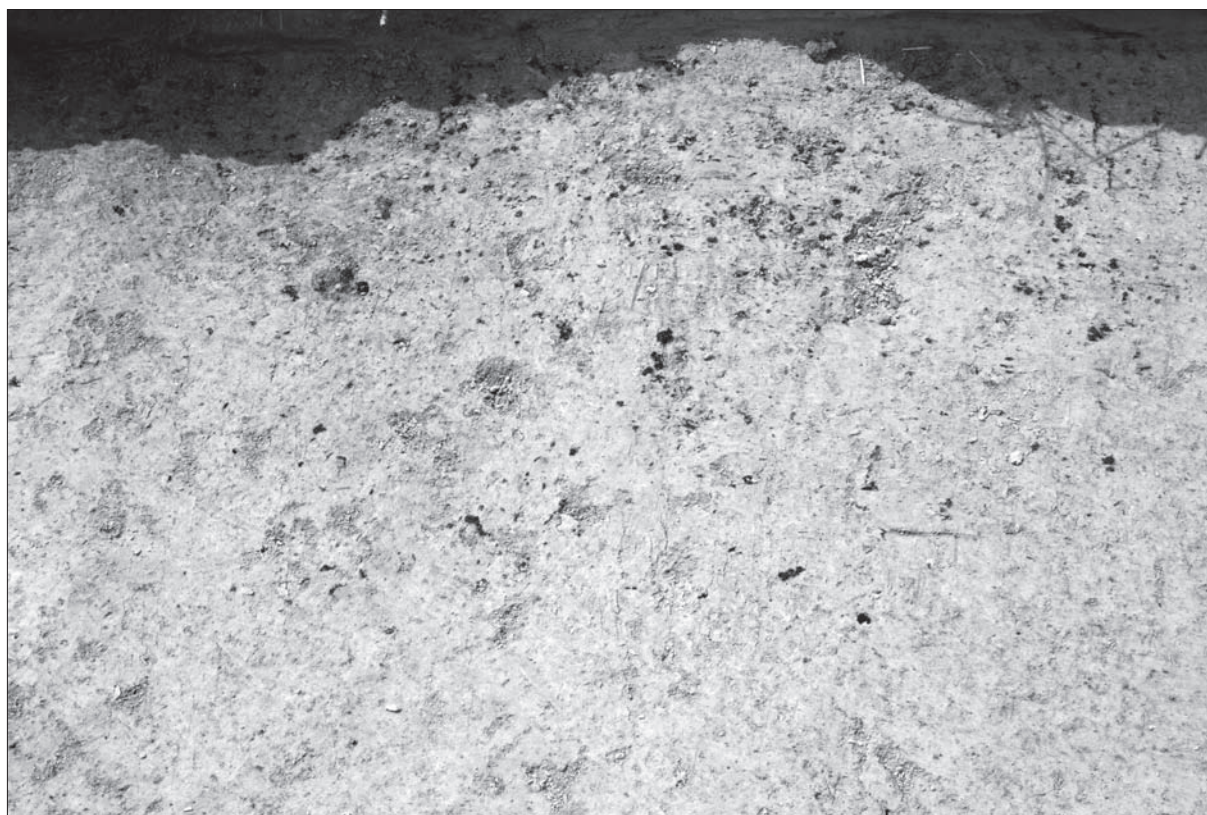
AN 9 SLADOJEVCI-LUG: na izduženoj uzvisini sa zapadne strane Čadavice izdvojene su zapune ukopanih prapovijesnih objekata iz kojih su prikupljeni ulomci keramike koji ukazuju na postojanje naselja što se smjestilo na prijelazu pobrda u podravsku ravnicu.

3 Primjer naselja Slatina-Turbina I.

Sl. 2 AN 11 Slatina-Lipik 1 (snimio: M. Vojtek).

Fig. 2 AS 11 Slatina-Lipik 1 (photo: M. Vojtek).

Sl. 3 AN 12 Slatina-Lipik 2, zapuna kasnobrončanodobne jame (snimio: M. Vojtek).

Fig. 3 AS 12 Slatina-Lipik 2, late Bronze Age pit (photo: M. Vojtek).

AN 10 SLADOJEVCI-JURMANUŠA: u probnim iskopima na istaknutoj uzvisini koja se prema sjeveru blago spušta u dravsku ravnicu te prema zapadu i rijeci Čađavici (sl. 1), zabilježene su brojne zapune objekata u kojima su, kao i na površinama susjednih oranica, prikupljeni ulomci prapovijesne i srednjovjekovne keramike. Ti nalazi ukazuju na postojanje istaknutog naselja koje je vjerojatno imalo obrambene jarke što su ga okruživali sa sjeveroistočne i sjeverozapadne strane.

AN 11 SLATINA-LIPIK 1: u probnim iskopima na blagoj uzvisini koja se nalazi sa zapadne strane nekadašnjeg manjeg

vodotoka (sl. 2) izdvojene su brojne zapune s ulomcima kasnobrončanodobne keramike koja se nalazi i na susjednim oranica-ma. S istočne strane nekadašnjeg vodotoka otkriveno je nalazište AN 12 SLATINA-LIPIK 2, koje se također smjestilo na blagoj uzvisini na kojoj su u probnim iskopima izdvojene brojne zapune jama (sl. 3) i kanala. Na osnovi prikupljenih keramičkih ulomaka može se pretpostaviti kako se radi o većem prapovijesnom naselju koje se rasprostiralo u dužinu od nekoliko stotina metara s obje strane nekadašnjega manjeg vodotoka.

AN 13 SLATINA-PAŠNIK: na blagom ovalnom uzviše-

nju koje se neznatno uzdiže iznad okolnog ravničarskog područja, u probnim je iskopima izdvojeno nekoliko zapuna s ulomcima srednjovjekovne keramike, koji ukazuju na postojanje još jednog manjeg srednjovjekovnog naselja.

Kao rezultat provedbe terenskog pregleda i nadzora na izgradnji obilaznice Slatine ukupna dužina arheoloških nalazišta s 2785 m povećana je na 5290 m (od 10.200 m ukupne dužine obilaznice). U najvećem su broju izdvojena prapovijesna nalazišta koja se na osnovi keramičkih ulomaka mogu datirati u kasno brončano doba. Potom slijede srednjovjekovna nalazišta, pri čemu je posebno značajan pronalazak manjih naselja, najvjerojatnije iz ranog i razvijenog srednjeg vijeka, koja predstavljaju važan dio naseobinske mreže u razdoblju kada još nisu poznata veća naselja (Sekelj Ivančan 1996; Tomičić 1999). Pronalazak antičkih nalaza u istočnom dijelu Slatine omogućit će kvalitativnije poznavanje razdoblja iz kojeg su nalazi na širem slatinskom području gotovo nepoznati, osim već odavno poznatog kasnorimskog groblja u Sladojvcima (Spajić 1967). Zbog toga će rezultati zaštitnih arheoloških istraživanja svih nalazišta na trasi obilaznice omogućiti znatno bolje poznavanje naseljenosti slatinskog područja u svim razdobljima, posebno tijekom kasnog brončanog i mlađeg željeznog doba te srednjeg vijeka, kada se i datira najveći broj nalazišta.

Literatura

- Sekelj Ivančan, T., 1996, Rezultati arheoloških rekognosciranja terena oko Slatine (Virovitičko-podravna županija), *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, br. 3/XXVIII, 49–56.
- Spajić, E. 1967, Kasnorimska nekropola u Sladojvcima, *Osječki zbornik*, XI, 101–132.
- Tkalčec, T., Dizdar, M., Kovačević, S. 2003., Arheološko rekognosciranje zaobilaznice Slatine i obilaznice vodocrpilišta Medinci, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, br. 2/XXXV, 70–77.

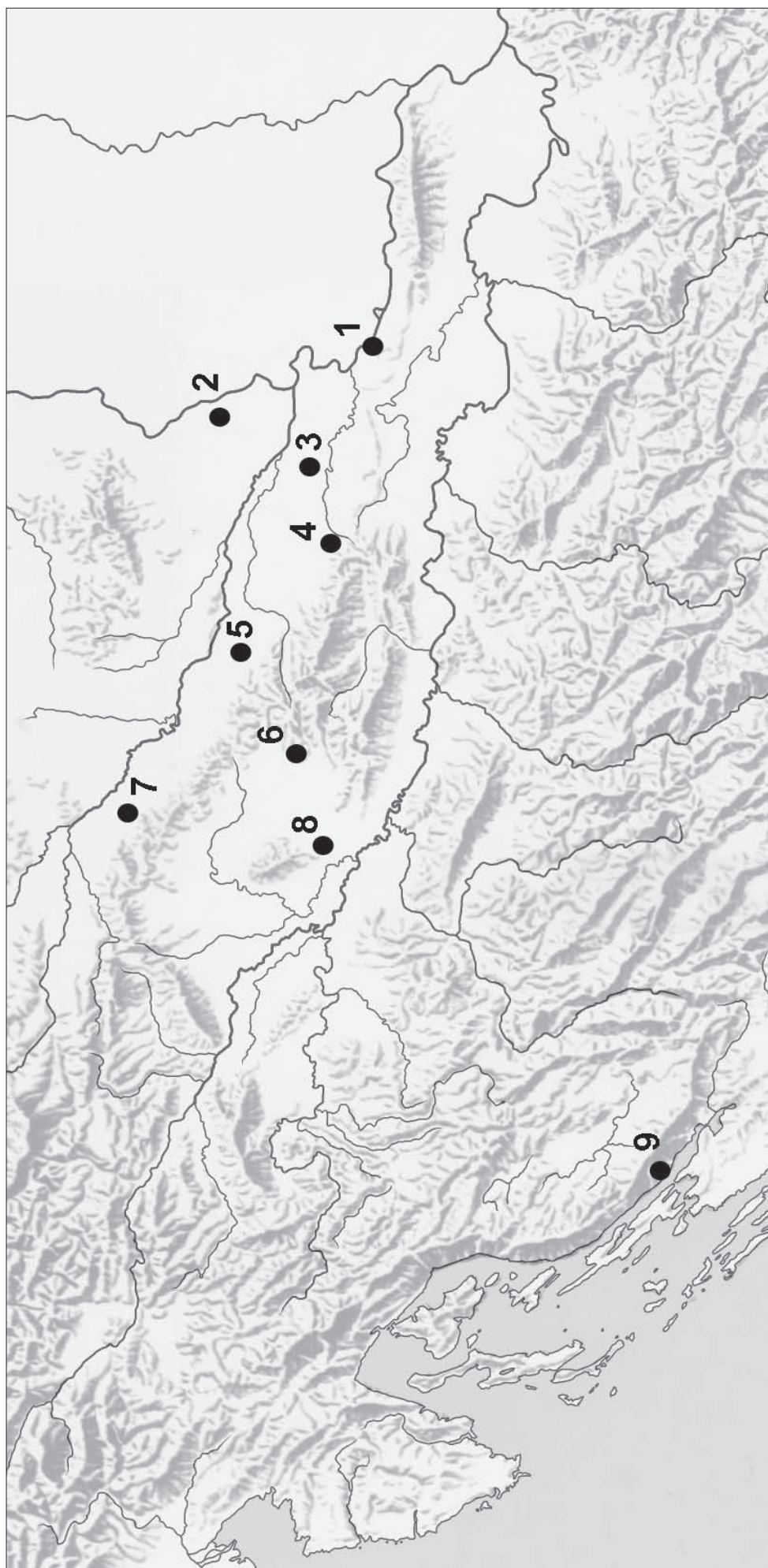
Tomičić, Ž. 1999., Arheološki zemljovid područja grada Slatine, in: *Panonski periplus, Arheološka topografija kontinentalne Hrvatske, Patrimonium archaeologicum Croaticum* sv. 1, Zagreb, 167–195.

Summary

As a result of the construction of part of the State Road D-2 – Slatina Bypass, field survey and archaeological supervision of the route were conducted, where in addition to already known sites, some until recently unknown sites were documented. A 10.2 km long Bypass route breaks away from D-2 (Podravina Highway) west of Sladojevci, passes north of Slatina and joins the Podravina Highway between Slatina and Kozice (Map 1). The bypass passes across lowlands crosscut by a series of streams along which – on mildly elevated positions – all the sites are situated.

In a field survey of the bypass route in spring 2003 seven archaeological sites were documented at which archaeological rescue excavations are foreseen. As a result of the new route survey as well as of trial trenches, at three previously documented sites, a surface larger than previously planned was envisaged for excavations (AS 1 Sladojevci–Hrušćik/Brodšće, AS 3 Slatina/Bobovište, AS 7 Slatina–Veliko Polje/Berezine). Of particular importance is the discovery of six new sites, at which archaeological rescue excavations are also going to be conducted, meaning that on the Slatina Bypass route a total of 13 sites have been found. The collected ceramic fragments suggest Late Bronze Age and mediaeval settlements that were located on mild elevations along one of the streams which are abundant in the Slatina region.

Rescue excavations at all sites will enable new understanding of settlement density within the Slatina area, located along a significant transport route leading along the Drava River valley and connecting the south-eastern Alpine area with the Danube Region. The excavations of the site's larger surfaces will also enable collection of data about the infrastructure of settlements from the prehistory, classical antiquity and the Middle Ages periods in the narrower Slatina region that has not been excavated yet, while the collected finds will verify the intensity and chronological sequence of settlement.

1. Sotin	6. Daruvar – Lipik
2. Batina – Suza	7. Koprivnica - obilaznica
3. Beketinci, Čepinski Martinci, Vuka	8. Kutina – Dobrovac
4. Našice – Pleremica – Lužani; Dubovik, Breznica	9. Tribanj-Krušćica – gradina sv. Trojica
5. Slatina - obilaznica	